

Helse- og omsorgsdepartementet
Postboks 8011 DEP
0030 Oslo

Sendt kun per e-post til postmottak@hod.dep.no

Deres ref.: 22/2657

Vår ref: HSAK202200294

Dato: 01-12-2022

Legeforeningens innspill til gjennomgang av den sentrale helseforvaltningen

Legeforeningen viser til brev av 26. oktober 2022 fra Helse- og omsorgsdepartementet med invitasjon til å gi innspill til gjennomgang av den sentrale helseforvaltningen.

Legeforeningen takker for muligheten til å sende innspill til prosjektet om å gjennomgå den sentrale helseforvaltningen. Legeforeningen anser det som viktig at den sentrale helseforvaltningen har et effektivt ressursbruk tilpasset realiteten i samfunnet, tydelige rolleavklaringer og egnet arbeidsfordeling.

Under følger Legeforeningens innspill.

Rammene for prosjektet

Gjennomgangen av den sentrale helseforvaltningen krever både tid og rom for å gjennomføres på en hensiktsmessig måte. Med andre ord, er det behov for tid til involvering, vurdering og grundig forarbeid jf. Utredningsinstruksen. Legeforeningen reagerer derfor på prosjektets tidsramme. Den korte tidsrammen medfører at berørte parter har måttet levere innspill til prosjektgruppens arbeid uten tilstrekkelig tid eller mulighet for forankring. Legeforeningen mener derfor det er grunn til å vurdere å forlenge tidsrammen for gjennomgangen av helseforvaltningen.

Det er lagt til grunn i arbeidets mandat at endringene som foreslås skal gjennomføres innenfor en uendret samlet budsjettamme. Statsbudsjettet for 2023 ble presentert underveis i prosjektperioden og det legges her opp til betydelige kutt i helseforvaltningen. Legeforeningen mener dette medfører at retningen for arbeidet i stor grad er lagt forut for gjennomgangen og lenge før prosjektgruppens anbefalinger blir presentert.

Regjeringen opplyser om at kuttene i budsjett, da særlig hos Folkehelseinstituttet (FHI), er en tilbakeføring til budsjettet slik det var i pre-pandemi tider. Samtidig står det i prosjektets mandat at de særlig skal vie oppmerksomhet til, blant annet, beredskapsrelaterte oppgaver (herunder smittevernsarbeid og atomberedskap). Legeforeningen vil her minne om at Koronakommisjonen peker både i første og andre rapport på at myndighetene var for dårlig forberedt til tross for at de var godt opplyst om mangler i den nasjonale beredskapen, inkludert helseberedskapen. Budsjettkuttene er av en så betydelig skala og hurtighet at Legeforeningen anser det som sannsynlig at dette vil medføre tap av hele kompetansemiljøer og en stor sårbarhet i møte med fremtidens utfordringer. Det er ikke gitt

at kompetansen helseforvaltningen mister ved et slikt kutt i budsjett er noe som enkelt vil kunne bygges opp igjen, og dette kan i et lengre tidsperspektiv koste samfunnet dyrt.

Det er heller ingen grunn til å tro at covid-19 pandemien vil være den siste krisen man vil stå ovenfor nasjonalt eller globalt. Er det en erfaring vi som samfunn skal ta med oss fra covid-19 pandemien så er det at beredskap koster, men dårlig beredskap koster mer.

Roller og ansvarsområder i helseforvaltningen

Overordnet mener Legeforeningen det er hensiktsmessig med en helseforvaltning der de ulike aktørene har sine kjerneoppgaver og klare skiller mellom roller, slik at man til enhver tid vet hvem som har ansvar for hva. Samtidig er det viktig å sikre at det eksisterer drøftingsarenaer og samarbeidsarenaer på tvers av helseforvaltningen slik at kunnskapsutvekslingen ikke starter og slutter med overleverte dokumenter. I dette påligger det helseforvaltningen et ansvar å sikre at oppgaver som berører hele helseforvaltningen ivaretas og koordineres på best mulig vis.

Tydelig skille mellom hvem som har hvilke roller i helseforvaltningen er nødvendig og kom særlig til syne under covid-19 pandemien. Dette kan eksemplifiseres ved å se på Helsedirektoratet og FHI. Legeforeningen mener rollefordelingen mellom Helsedirektoratet som myndighetsorgan, og FHI som kunnskapsprodusent er et formålstjenlig og viktig skille. Dette skillet sikrer at FHI får arbeide faglig selvstendig og at Helsedirektoratet effektivt får gjennomført sine forvaltningsoppgaver, i tråd med instruks som fastsatt av Helse- og omsorgsdepartementet. Under pandemien erfarte man at Helsedirektoratet og FHI til tider byttet roller. Dette medførte betydelig usikkerhet for våre medlemmer som både håndhevet og etterlevde smittevernstiltak, da man ikke var sikker på hva som var faglige anbefalinger og hva som var pålegg. Særlig når man tar i betraktning den korte tiden samfunnet hadde til å reagere på.

Legeforeningen stiller seg bak Koronakommisjonens vurdering om at det er viktig for tilliten i befolkningen å ha et system for krisehåndtering som tegner et "klart skille mellom hva som er de faglige rådene, hva som er bredere samfunnsmessige hensyn og hva som er de politiske beslutningene."¹ Dette gjelder også i normale tider.

Legeforeningen mener prosjektgruppen må ta med seg den verdifulle erfaringen fra covid-19 pandemien, så vel som tidligere gjennomganger av helseforvaltningen, inn i det videre arbeidet.

Forbedringspunkter og bevaringspunkter

- Informasjon, faglige retningslinjer m.m. som sendes fra helseforvaltningen ut til allmennleger oppleves som økende i antall og lite koordinerte. Legeforeningen mener det er en gjensidig gevinst å innhente av å koordinere tilpasset og lettfattelig informasjon ut direkte til allmennleger, fortrinnsvis via e-post. Særlig gjelder dette informasjon fra Helsedirektoratet.

¹ [NOU 2021:6 Myndighetenes håndtering av koronapandemien – Rapport fra Koronakommisjonen](#), s.231

- Landets kommuneoverleger har både før og under pandemien hatt stor nytte av muligheten for direkte kontakt med FHI ved faglige spørsmål, og dette er omtalt som avgjørende i vanskelig smittevernsituasjoner, både under covid-19 pandemien men også ved andre enkeltstående smitteutbrudd. Kommuneoverlegene er en yrkesgruppe som i stor grad sitter alene med ansvaret i en kommune og den faglige støtten fra FHI har direkte betydning for befolkningens helse. Denne kontaktflaten bør derfor bevares.
- Helsebiblioteket har gjennom mange år representert en viktig og tilgjengelig ressurs for helsepersonell i hele helsetjenesten. Helsebiblioteket har gjennomgått nedskjæringer tidligere, og står i fare for betydelige kutt nå i tillegg til at flere planlegges på sikt. Legeforeningen mener Helsebiblioteket må bevares for å sikre helsepersonell lik tilgang til nødvendig og oppdatert kunnskap til det beste for pasientene.

Avsluttende kommentarer

Legeforeningen anser arbeidet med gjennomgang av den sentrale helseforvaltningen som svært viktig og betydningsfullt for våre medlemmer, så vel som det øvrige samfunnet. Legeforeningen stiller derfor spørsmål ved rammen for arbeidet hva gjelder tidsramme, så vel som forutsetningene rundt som har innflytelse på prosjektgruppens arbeid.

Prosjektets anbefalinger vil kunne medføre store endringer i struktur og ansvar innen helseforvaltningen. Åpenhet i utredning og beslutningsfase vil være avgjørende.

Legeforeningen ønsker avslutningsvis å understreke at iverksettelse av mulige endringer i struktur og ansvar må gjøres i samråd med tillitsvalgte og ansatte som sitter tettest på.

Med hilsen
Den norske legeforening

Siri Skumlien
Generalsekretær

Marit Randsborg
Avdelingsdirektør

Marlene Havn Sæther
Rådgiver helsepolitikk